

Bilim, Eğitim, Sanat ve Teknoloji Dergisi (BEST Dergi)

www.bestdergi.net

Türkiye’de Cumhuriyet Öncesi ve Sonrası Resim Eğitiminin Gelişimi

Mustafa Lütfi Ciddi
Necmettin Erbakan Üniversitesi

Bu makaleye atf için:

Ciddi, M.L. (2019). Türkiye’de cumhuriyet öncesi ve sonrası resim eğitiminin gelişimi. *Bilim, Eğitim, Sanat ve Teknoloji Dergisi (BEST Dergi)*, 3(2), 62-68.

To cite this article:

Ciddi, M.L. (2019). Development of painting education before and after the republic in Turkey. *Science, Education, Art and Technology Journal (SEAT Journal)*, 3(2), 62-68.

Makale Türü (Paper Type):

Derleme (Literature Review)

Bilim, Eğitim, Sanat ve Teknoloji Dergisi (BEST Dergi):

Bilim, Eğitim, Sanat ve Teknoloji Dergisi (BEST Dergi); bilimsel ve hakemli bir dergi olarak yılda iki kez yayınlanmaktadır. Bu dergide; bilim, eğitim, sanat veya teknoloji ile ilgili özgün kuramsal çalışmalar, literatür incelemeleri, araştırma raporları, sosyal konular, kitap incelemeleri ve araştırma makaleleri yayınlanmaktadır. Dergiye yayınlanmak üzere gönderilen makalelerin daha önce yayınlanmamış veya yayınlanmak üzere herhangi bir yere gönderilmemiş olması gerekmektedir. Bu makale araştırma, öğretim ve özel çalışma amaçları için kullanılabilir. Makalelerinin içeriğinden sadece yazarlar sorumludur. Dergi, makalelerin telif hakkına sahiptir. Yayıncı, araştırma materyalinin kullanımı ile ilgili olarak doğrudan veya dolaylı olarak ortaya çıkan herhangi bir kayıp, eylem, talep, işlem, maliyet veya zarardan sorumlu değildir.

Science, Education, Art and Technology Journal (SEAT Journal):

Science, Education, Art and Technology Journal (SEAT Journal) is published twice a year as a scientific and refereed and journal. In this journal, original theoretical works, literature reviews, research reports, social issues, psychological issues, curricula, learning environments, book reviews, and research articles related to science, education, art or technology are published. The articles submitted for publication must have not been published before or sent to be published anywhere. This article may be used for research, teaching, and private study purposes. Authors alone are responsible for the contents of their articles. The journal owns the copyright of the articles. The publisher shall not be liable for any loss, actions, claims, proceedings, demand, or costs or damages whatsoever or howsoever caused arising directly or indirectly in connection with or arising out of the use of the research material.

Türkiye’de Cumhuriyet Öncesi ve Sonrası Resim Eğitiminin Gelişimi

Mustafa Lütfi Ciddi

Makale Bilgisi

Makale Tarihi

Gönderim Tarihi:
07 Nisan 2018

Kabul Tarihi:
13 Eylül 2018

Anahtar Kelimeler

Eğitim
Sanat eğitimi
Resim eğitimi

Öz

Sanat eğitimi, genel eğitim içinde önemli bir yere sahiptir. Medeni milletlerin eğitim tarihinin bakıldığında sanat eğitime verdikleri önem görülmektedir. Bu sebeple sanat eğitimi eğitim sistemimizin merkezinde tutarak geliştirmek zorundayız. Sanat eğitiminin temelleri incelenirken, uygarlık tarihinden bağımsız düşünülemez. Farklı dönemlerde sanata çeşitli anlamlar ve roller yüklense de toplumların uygarlık tarihlerinin sanat tarihleri ile paralellik göstererek geliştiği bilinmektedir. Türk resim sanatının gelişiminde önemli bir adım olan Harbiye Mektebi, sanat eğitiminin ilk verildiği kurumlarımızın başındadır. Cumhuriyet öncesi ve sonrasında devamlı gelişim gösteren sanat eğitimimiz günümüzde kurumsallaşarak uygulamada bazı eksikliklerle birlikte sağlam temeller üzerine oturtulmuştur. Bu araştırma ile ülkemiz sanat eğitiminin geçmişten günümüze geçirdiği gelişim süreci hakkında bilgiler istifadenize sunulmaya çalışılmıştır.

Development of Painting Education before and After the Republic in Turkey

Article Info

Article History

Received:
07 April 2018

Accepted:
13 September 2018

Key Words

Education
Art education
Painting education

Abstract

Art education has a very important place in the general education system. Given the history of education of civilized nations, the importance of art education is obvious. For this reason, we have to develop our art education by putting it in the center of our education system. While examining the bases of art education, it cannot be considered as independent of the history of civilization. It is known that civilizations of societies are developed in parallel with the art history of societies although different meanings and roles are imposed in different periods. Harbiye Mektebi (Military School) which has an important place in the development of Turkish painting art is one of our leading institutions where art education is given first. Today, our art education, which is developing continuously before and after the Republic, is institutionalized and based on solid foundations together with some deficiencies in practice. Through this research, information about the development process of art education in our country is presented which.

Giriş

Sanat eğitimi, genel eğitim içinde önemli bir yere sahiptir. Milletlerin tarihine bakıldığında da yine bu gerçek fark edilecektir. Bu nedenle günümüz insanının “ömür boyu” eğitime gereksinimini belirtirken, sanat eğitimi bu eğitimin odağında düşünmek durumundayız. Sanat eğitiminin temelleri incelenirken, uygarlık tarihinden bağımsız düşünülemez. Farklı dönemlerde sanata çeşitli anlamlar ve roller yüklense de toplumların uygarlık tarihlerinin sanat tarihleri ile paralel geliştiği söylenebilir. Türkiye’deki tarihsel sürecine dair tespitlere bakıldığında, Türklerin Orta Asya’da ilk kez görüldükleri yüzyıllardan, Cumhuriyet dönemine kadar güzel sanatlara ve bunun eğitimine önem verdikleri görülür (Özsoy, 1996).

Türkiye’de batılı anlamda ilk sanat eğitimi hareketleri, 1908 tarihli meşrutiyet hareketleri ile başlamıştır. Osmanlı Devleti’nin batılılaşma hareketinin başladığı bu dönemde, özellikle biçim ve renk sanatlarında Avrupa’ya yönelme gereksinimi duyulmuştur. Mühendishane-i Berri Hümayunda (Kara Harp Okulu) okutulmaya başlayan resim dersleri ile minyatür ve eski resim estetiği; ışık-gölgenin, bilimsel plandaki perspektifin çizgi sanatına girmesiyle etkisini yitirmiştir. (Berk, 1973).

Sanayi-İ Nefise Mektebi

İlk olarak 1835’te resim eğitimi için Mühendishane-i Berri-i Hümayun’dan yurt dışına gençler gönderilmeye başlanmış ve 1851-52 öğretim yılından başlayarak mezunlarına altı yıl süre ile “Ressamlar sınıfı” gibi bölümlendirmeye giderek resmin gelişmesinde bir alt yapı olmuştur (Renda ve Turani, 1980). İlk Türk ressamlar, Mühendishane ve Harbiye’de okumuş subaylar arasından çıktığından, bu okulların aynı zamanda Türkiye’deki resim öğretimi veren ilk kurumlar olmalarından ve mezunlarının resim öğretmeni olarak görevlendirmelerinden dolayı Türkiye’deki sanat eğitimi ve öğretiminde çok önemli görevler üstlenmişlerdir. “Güzel Sanatlar Akademisi kurulana dek ve sonraki yıllarda bir süre daha, okullarda resim dersleri bu öğretmenlerce yürütülmüştür” (Etike, 1991). Cumhuriyet dönemine kadar sanat eğitimi bakımından en önemli gelişmelerden birisi, Osmanlı sultanı Abdülaziz’in sanata olan ilgisiyle desteklenen, Osman Hamdi Bey’in 1883’te kuruluşunu ve 1910’a kadar müdürlüğünü yaptığı Sanayi-i Nefise Mektebinin yeri büyüktür.

Kurulan bu mektep bir anlamda artık resim sanatının askerlerden sivillerin ellerine geçmesi demektir. (Turani, 1992) Figürlü düzenlere ve portrelere yönelmekle özgünlüğünü kanıtlayan Osman Hamdi Bey’in kuruculuğunu yaptığı bu mektep, bir anlamda artık resim sanatının askerlerden sivillerin ellerine geçmesi demektir.” Osmanlı’nın son döneminde başlayan yenileşme hareketleri, askerî okul programlarına resim derslerinin de girilmesi, Osmanlı sultanı Abdülaziz’in sanata olan ilgisi gibi nedenler bir akademinin kurulmasının ön hazırlığı olmuştur. Sanayi-i Nefise Mektebi Alisi (Güzel Sanatlar Akademisi), işte böyle bir ortamda Batıdaki akademilerin bir benzeri olarak kurulmuştur. (Kılıç, 1995)

Çağdaşlaşma açısından önemli bir adım olan Güzel Sanatlar Akademisinde ilk sıralar eğitime “Resim, Mimari ve Oymacılık (Heykel)” bölümleri ile başlanır (Etike, 1991). Eğitimin hem kuramsal hem de uygulamalı olduğu bu yıllarda hocaların çoğu yabancıdır. Programlarda insan anatomisi, tabiat resmi, perspektif ve yağlıboya ağırlıklı olup, dersler usta-çırak ilişkisi ile yürütülmektedir. Bir erkek okulu olarak açılan okul, 1914’te Halil Ethem Bey’in müdürlüğünde içinde İbrahim Çallı, Hikmet Onat, Feyhaman Duran’ın da bulunduğu Avrupa’dan dönen Türk hocalar okula atanır.

İnas (Kız) Sanayi-İ Nefise Mektebi

1 Kasım 1914’te gelişen toplumsal şartların, İnas (Kız) Sanayi-i Nefise Mektebi’nin de açılmasına neden olduğunu belirtmekte yarar vardır. Kadın öğrencilere güzel sanatlar eğitimi vermek üzere açılan bu okulun kurulmasına Ressam Mihri Müşfik Hanım’ın girişimleri önemli rol oynamıştır. Sanayi Nefise ve İnas Sanayi Nefise Mekteplerinin birleşmesi için girişimler 1925’te başlamıştır. Okul Fındıklı’daki binasına taşındığında kız ve erkekler birlikte eğitim almaya başlar. İki okulun birleşip İnas Sanayi Nefise Mektebi’nin kapanmasının 1926’da gerçekleşir. II. Meşrutiyet’te 1913’te çıkartılan “İlköğretim Geçici Kanunu” ile altı yıl zorunlu kılınmış olan ilköğretim programında olduğu gibi, ortaöğretim anlamındaki Erkek ve Kız Sultanilerinde de resim dersine yer verildiği görülmektedir. Rüştüye ve İdadilerdeki resim derslerinde litografi (Taşbaskı) tekniğiyle figürlü figürsüz modeller ve manzaralardan kopyalar yapılırken ezber ve hayalden resimler ya da doğaya bakılarak resimler yapılamazdı.

Türkiye’de resim öğretiminin geliştirilmesinde İstanbul Erkek Öğretmen Okulu olarak bilinen İstanbul Darülmualimin’ in de payı büyüktür. Bu okul özellikle 1909’daki Mustafa Satı Bey’in müdürlüğü ve sanat ile eğitimi birleştirmede öncülüğüyle bilinen İsmail Hakkı Baltacıoğlu’nun öğretmenliği döneminde resim eğitimine büyük katkılar sağlamıştır. Satı Bey, bu görevi sırasında okul programına resim ve el işi derslerini koymuş, okul müzelerini kurmuş, toplumda herkesin öğretmen olabileceği düşüncesine karşı çıkarak, öğretmenliğin özel yeteneklere dayanan bir meslek olduğunu savunmuştur (Akyüz, 1997).

1910’da Satı Beyin önerisiyle pedagoji ve sanat eğitimi konusunda incelemelerde bulunmak üzere Avrupa’ya gönderilen Baltacıoğlu (Aytaç,1978) iki yıl sonra yurda döndüğünde gerek genel eğitimde gerekse resim (sanat) eğitiminde hem teorik hem de uygulamaya dönük birçok yeniliklere imza atmıştır. Sanata ilişkin başta Resim ve Terbiye olmak üzere; uygulamaya dönük etkinlikleri “...sanat eğitimine getirdiği yeni tarzı ayrıca uygulama okulunda örnek dersler vererek göstermiştir.” Uyguladığı yöntemi ise ‘doğaya ve sezgiye bağlı yöntem’ olarak adlandırmıştır. Çağdaşlaşma adına köklü girişimlerde bulunulan Cumhuriyet dönemi sanat eğitimi hareketlerine bakıldığında ilk on yılın çok önemli olduğu görülecektir. Bu dönemde kısaca belirtmek gerekir ki, 1916’da Galatasaray Resim-Heykel Sergileri adıyla başlatılan etkinliklerin devamı olarak 1914 kuşağı sanatçıları tarafından 1927 yılında açılan ve “Serbest Resim Atölyesi” olarak anılan bu sergilerin 11.sinin düzenlenmesi, Türk resim tarihinin gelişme çizgisine dair en ilgi çekici olanıdır. “Resim Öğretmenliği Kursu” etkinliğini istenen sürede başarı ile tamamlayanlar resim öğretmenliği hakkını elde etmiş oluyorlardı.

Cumhuriyet Dönemi

Cumhuriyetin ilk yıllarında hükümetin davetiyle Türkiye’ye gelen ünlü eğitimcilerden Amerikalı John Dewey’e okulların mevcut durumu incelenmiş ve hazırlanan ayrıntılı rapor, yerli eğitimcilerin de gayretleri ile sonuçlandırılarak Eğitim Bakanı Mustafa Necati döneminde yürürlüğe konulmuştur. 1925-1929 yılları arasında Millî Eğitim Bakanlığı yapan Mustafa Necati, ; müdürlüğüne İsmail Hakkı Tonguç’u getirdiği Mektep Müzesini kurması, o dönemde çok ihtiyaç duyulan güzel Sanatlar Kurulu örgütlemesi ve Alman eğitim bilimci Frey ve Stiehler öğretmenliğinde hizmet içi eğitim amaçlı olarak okullardaki resim ve el işi öğretmenlerinin katıldığı “İş Prensiplerine Müstenit Tedrisat Kursu”nun açılması önemli uygulamalar olarak değerlendirilebilir. Bu süreçte Frey; Mektep Müzesi ve İş Okulu Akımı, Stiehler ise; sanat eğitimi konularında raporlar hazırlayarak Eğitim bakanlığına sunmuşlardır.

Stiehler’in raporunda şu önerilerin önemli olduğunu söylemektedir: “Resim ve el işleriyle öğrencinin, yaratıcı yetenekleri geliştirilecek ve sanat eserlerinin değerini anlayacak bir duruma getirilecektir. Bu, bizzat sanat değildir. Belki herkesi sanata doğru eğitmektedir. Bizzat sanat, ancak bu alanda yaratma gücü olan kısıtlı kişilerce başarılabilir.” (Telli,1990). 1927 yılında Sanayi-i Nefise Mektebi’nin ismi Devlet Güzel Sanatlar Akademisi olarak değiştirilip teşkilatlandırılır. Her geçen gün sanat eğitimi amaçlarına uygun olarak gelişen okul, 1940-1941 öğretim yılında resim ve heykel bölümlerinin yüksek devreleri açılmış, 1959’da ise akademinin tüm bölümlerine seçme sınavlarıyla lise mezunları alınarak bölümlerin öğretim süreleri beş yıla çıkartılmıştır.

1926’da kurulan Gazi Orta Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü bünyesinde 1932 yılında resim bölümü açılmıştır.(Telli,1990) Bölümün ilk öğretmeni ve kurucusu İsmail Hakkı Tonguç olup, 1932-1935 yılları arasında bölüm başkanlığı yapmıştır. Tonguç ile birlikte Almanya’da eğitim gördükten sonra yurda dönen Malik Aksel, Hayrullah Örs, İsmail Hakkı Uludağ, Şinasi Barutçu ve Mehmet Ali Atademir bulunmaktadır. Gerçekten bu bölümün açılışı ile Türkiye’de sanat eğitiminin temellerini oluşturmada önemli role sahip resim öğretmeni yetiştirme işinin kurumsallaştırılması sağlanmıştır. Baltacıoğlu’nun kısa bir süre GEE Müdürlüğünü yaptığı dönemde RİB henüz açılmamış olmasına rağmen, enstitünün 1931 yılı öğretim programının hazırlanmasında çok etkili olmuş ve resim ve el işi derslerinin bütün bölümlerde okutulmasını sağlamıştır.

Ayrıca Güzel Sanatlar Akademisi’nin o güne dek üstlendiği resim-iş öğretmeni yetiştirme görevini de artık GEE-RİB üstlenmiş oluyordu. 1938 programında bilinçli olarak belirlenen hedeflerin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor davranışlara dönüşmesi için somut çabaların programlara yansdığı görülür. 1949 programının çağdaş program geliştirme anlayışına uygun olarak hazırlandığını ileri süren programda “Çocuk Gelişiminin Ana Çizgileri ve İlk Gençlik Çağı”(Etike,1991) adlı bir bölümün bulunmasına dikkat çekerken; resim ders saatlerindeki azalmanın başından beri 1949 programına kadar devam ettiğini, bu programda iş bilgisi dersinin konulmuş olmasından başka 1970 yılına kadar bir değişiklik olmadığını ve 1990’a kadar yapılan programlarda da bir değişikliğin görülmediğini belirtmektedir.

İlk öğretmen okullarının öğretim programlarına bakıldığında ise 1953-1973 yılları arasında Resim-İş dersinin yoğunluklu olarak yer aldığı görülecektir. 1962 yılında 7. Millî Eğitim Şûrası’nda Güzel Sanatlar

Komisyonunun raporunda plâstik sanatlar eğitiminin önemsenmesi, sanatçıların desteklenmesi, bölge kültür merkezlerinin kurulması, devletin gerçek bir sanat politikasının olması istenmiş ve bu çalışmaların;

- a. Halk sanatı eğitimi,
- b. Okullardaki sanat eğitimi,
- c. Sanatçıların yetiştirilmesi (Arısoy, 1994)

biçiminde sınıflandırılarak ele alınması gereği vurgulanmıştır. 1974'teki 9. Millî Eğitim Şûrası'nda ise orta öğretim kurumlarındaki sanat eğitiminin eğitsel kol etkinlikleri ile desteklenmesi ve lise ve dengi okullarda resim derslerinin seçmeli dersler arasına alınmıştır.

Türkiye'de sanat eğitiminin temellerinin oluşumundaki tarihsel sürecin iyi anlaşılabilmesi bakımından MEB tarafından 1961 yılında oluşturulan "Güzel Sanatlar Komitesi"nce hazırlanan bir rapor ile. Yaklaşık iki aylık bir incelemenin ardından sekiz bölümden oluşan 1961'deki raporun altıncı bölümünde "Genel Öğretim Kurumlarında Resim Eğitimi" başlığı altında ilk ve orta dereceli okullar ile öğretmen okullarında uygulanmakta olan sanat eğitimi incelenmiş ve bazı önerilerde bulunulmuştur. Raporun ilkokullara ilişkin bölümünde; resim derslerinin alanda yetkin olmayan sınıf öğretmenlerince verildiği, bu öğretmenlerin derse bakışlarına göre sınıflandırılarak analizlerin yapıldığı, dersin amaçları dışında bir yedek ders mantığıyla kullanıldığı ve buna teftiş sisteminin de engel olamadığı, dersin işlenişinde estetik ve pedagojik kriterlere dikkat edilmediği ve derse gereken önemin verilmesinin sağlanmasında okul-aile işbirliğinde de diyalog ve bilgilendirme eksiklikleri bulunduğu belirtilmektedir.

Ortaokullardaki duruma ilişkin raporda; ilkokullarda olduğu kadar bir kopyacılık olmamakla birlikte resim derslerinin çocuğu ya bir tarafa iten pratik ya da tamamen bir serbesti yaklaşımlarıyla şaşırttığı, derse giren öğretmenler sayısınca sanat yaklaşımlarının varlığından ötürü anlayış birliğinin yokluğu, nadir de olsa bir çaba içerisinde olan öğretmenlerin ise gereken ilgiden yoksun bırakıldıkları. Öğretim programlarının öğretimde birliği sağlayabilecek düzeye sahip olmayışı ve "İş" derslerinin çocuklardan istediği teknik yeterlik ve el becerisinin öğrencileri bunalttığı ve bunun bir an önce terk edilmesinin gereği vurgulanmıştır. Liselerdeki tespitler ise; genel olarak resim öğretiminde karşılaşılan sorunların ortaokullardan pek farklı olmadığı, bu dersin seçmeli olmaktan çıkartılıp zorunlu kılınması gerektiği, lise öğretim programında sanat tarihi dersinin yer almasının revizyona ihtiyacı olmakla beraber yerinde bir karar olduğu biçiminde değerlendirmeler yapılmıştır.

02-10 Mayıs 1992 tarihleri arasında Birmingham Güzel Sanatlar ve Tasarım Enstitüsü'nden biri enstitünün dekanı diğeri aynı enstitünün Güzel Sanatlar ve Tasarım Eğitimi Anabilim dalı başkanı iki öğretim üyesi konuğa, Gazi Üniversitesi ve British Council'in işbirliğiyle Türkiye'ye bilimsel amaçlı bir ziyaret imkânı sağlanmıştır. Gazi Üniversitesi dekanının talebi üzerine konuklar, eğitim fakültesinin resim-iş bölümünde yaptıkları incelemeler sonucunda, uygulanmakta olan sanat eğitimi hakkındaki görüş ve önerilerini belirttikleri bir rapor hazırlamışlardır (Özsoy,1993). Gözlem ve incelemelerde beş ana alan üzerine odaklanıldığı belirtilerek görüşler biçimlendirilmiştir. Buna göre;

1. Resim-İş öğretmeni programının dayandırıldığı gerekçeler,
2. Resim-İş eğitimi,
3. Resim-İş derslerinin eğitimle olan bağlantısı ve etkileşimi,
4. Eğitim-öğretim programı kalitesinin ve düzeyinin korunması,
5. Kültürel hedefler

İki yabancı sanat eğitimcisi ve tasarımcısı gözvüyle hazırlanan bu raporun üzerinden yaklaşık on yıla yakın bir zaman geçmiş olmasına rağmen, tüm ilgililerce incelenmeyi gerektiren tespitlerin halen tazeliğini koruduğu söylenebilir. Türkiye'de bugün sanat (resim-iş) eğitimi, farklı düzey ve niteliklerde de olsa örgün eğitim sisteminin her kademesinde uygulanmakta olduğu bilinmektedir. Mesleki anlamda ise ilk defa öğrenime lise düzeyinde başlayan ve seminerliler olarak adlandırılan bir lise kurulur. İlkokullara sanat eğitimi alanında daha iyi yetişmiş eğitimciler göndermek ve Gazi Eğitim Enstitüsü Resim-iş bölümüne gerekli hazır sanat eğitimini alarak gelen öğrenciler alabilmek için zamanın Milli Eğitim Bakanı Reşat Şemsettin Sırer himayesinde kurulur. Lise İstanbul Eğitim Enstitüsüne bağlı İstanbul Öğretmen Okulu bünyesinde 1946-1947 öğretim yılında Resim Müzik Semineri olarak açılır sadece bir yıl eğitim vererek kapanır (Kılıçkan, t.y).

1951 ve 1963 yıllarında tekrar Resim-iş alanında eğitimi alanında kısmen değinilse de uzun yıllar güzel sanatlar lisesinin yeniden kurulması gündeme bile gelmez. İlerleyen zamanla Anadolu Güzel Sanatlar Liselerinin açılması seminerlilerin desteği ve girişimiyle, Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri ile ilgili çalışmalara 1986 yılında başlamıştır. Mimar Sinan Üniversitesi ve Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı ile ortak bir çalışma yürütülür. Güzel Sanatlar Lisesinin açılması için yapılacak çalışmalar için oluşturulan komisyona Prof. Dr. Bülent Özer'in başkanlığında Prof. Dr. Murat Eriç, Prof. Ali Teoman Germaner ve Süleyman Saim Tekcan'ın gibi sanatçı ve eğitimci katılımlarıyla 1986 yılında toplanır (Acil, 2008). Komisyon Türkiye'deki mevcut kültür ve sanat

birikimine değer katmak gayesiyle sanat ağırlıklı mesleklerin gelişmesine ve desteklenmesini gereğini ön görmüş buna bağlı olarak ta geniş kapsam ve içerikli programlar yapılmasına karar vermiştir. 1989 yılında Milli Eğitim Bakanı. Avni Akyol'un göreve başlamasına müteakiben üç ay sonra İstanbul'da yapılan danışma toplantısında resim müzik seminerinin yeniden açılması gündeme getirilir (Kılıçkan, t.y). Milli Eğitim Temel Kanununun 33. maddesine dayandırılarak açılan Anadolu Güzel Sanatlar Liselerinin kuruluşu karara bağlanarak onayı resmi gazetede ilan edilerek resmen açılır (Resmi Gazete, 1990, Sayı:20642).

İlk olarak güzel sanatlara yönelik programlar uygulayan kurumlarının buldukları yerler tercihen ve güzel sanatlarla alakalı etkinliklerin uygun yükseköğretim olduğu yerlerde açılması düşünülmüş. Anadolu Güzel Sanatlar Lisesinin de eğitim süresi, ortaokul öğrenimi üzerine bir yılı hazırlık ve altı dönem olarak düzenlenmiştir. Güzel sanatlar lisesi 1989-1990 öğretim yılında İstanbul'da İstanbul Erenköy Kız Lisesinin pansiyon binasında açılmıştır. 1990-1991 öğretim yılında da Ankara, İzmir, Bursa, Eskişehir, Kütahya. 1995-1996 eğitim-öğretim yılında Adana, Bolu, Çankırı, Diyarbakır, Edirne, Isparta, Kayseri, Şanlıurfa, Trabzon ve Antalya'da açılır (Buyurgan'dan aktaran, Acil, 2008). Daha sonraki süreçte birçok ilde Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri açılmıştır.

Sanat eğitiminin çocuğa kazandırdığı değerler yadsınamayacak derecededir. Bu sebeple çağdaş eğitim sistemleri içerisinde sanat eğitiminin önemi büyüktür. Programlarda önemle üzerinde durularak yer verilmesi gereklidir. Türk eğitim sistemi içerisinde, ortaöğretim kurumlarında sanat eğitimi, amacına yönelik uygulama alanını Güzel Sanatlar Liseleri'nde bulmuştur (Buyurgan, 1997). Güzel Sanatlar Liselerinin kuruluş amaçları Güzel Sanatlar Dallarında öğrencilerin yeteneklerine göre yaratıcı, yapıcı ve yorumcu yeteneğini geliştirmektir diye belirtilir. Okullarda Fonetik (müzik), plastik sanatlar (resim-heykel), drama (sahne ve görüntü) sanatları bölümleri oluşturulabilir. Aynı zamanda okullarda eğitim-öğretim, ortak dersler sanat dersleri, seçmeli dersler, alan uygulamaları ve etkinlikleri belirtilmiştir (Tebliğler, 1990, Sayı:2323). Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi yönetmeliğinde okulun amaç ve görevleri şöyle belirtilmiştir:

- a) Güzel sanatlar dallarında yetenekli öğrencilerin yaratıcı, yapıcı ve yorumcu yeteneklerini geliştirmek,
- b) Öğrencileri araştırıcı ve geliştirici çalışmalara yönlendirmek, yetenekleri doğrultusunda bağımsız, doğru ve seçenekli yorumlar ve uygulamalar yapabilecek yaratıcı kişiler olarak geliştirmek,
- c) Öğrencilerin ulusal ve evrensel, tarihi ve yeni sanat eserlerini tanımaları ve anlamalarına yardımcı olmaktır (Resmi Gazete, 1990, Sayı: 20642).

Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri açıldıktan sonra, "Güzel Sanatlar Lisesi Proje çalışması" Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmayla bu okulların amaçları, gerekçeleri, öğrenci alımı bu liselerde çalışacak öğretmenlerin alım şartları ve okutulacak dersler belirlenmiştir.

Proje'nin amaçları en genel hatlarıyla şu şekilde belirtilmiştir:

- 1- Atatürk ilkelerine bağlı, ülkeyi ileri götürecektir sanat ve kültür adamlarını yetiştirmek,
- 2- Gençlerin ilgi ve yeteneklerinin gelişmesini sağlamak,
- 3- Ülkenin sanat değerlerini kavrayan, bilen ve koruyan gençler yetiştirmek,
- 4- Atatürk ilkelerinde yer alan çağcıl şartlara yönelik bir kültürü öğretmek ve bu kültürlenme sürecini hızlandırmak,
- 5- Türkiye kültürü, teknolojik imkânları, endüstri ve ekonomisi içinde sanatın rolü ve değerini kavratmak,
- 6- Evrensel sanat değerlerini aktarmak ve kavratmak, (Yanık, 2003).

Anadolu Güzel Sanatlar Liselerinin Resim ve Müzik bölümlerine her yıl 24'er öğrenci alınmakta, bu öğrencilerin sanat derslerinde, dersliklere dağılımında sanat derslerinin özelliği dikkate alınmaktadır. Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri yatılıdır ve bu okullarda yatılılık ile ilgili işlemler, " Milli Eğitim Bakanlığı Bağlı Okul Pansiyonları Yönetmeliği" hükümleri çerçevesinde yürütülmektedir (Resmi Gazete, 1993, Sayı: 21613). 2009 yılında çıkarılan yeni yönetmelikle Milli Eğitim Bakanlığı Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi usul ve esaslarını yayımlanmıştır. Ortaöğretimde okul çeşitliliği yerine program çeşitliliğini esas alan bir yapıya geçilmesi çalışmaları kapsamında; Anadolu güzel sanatlar liseleri ile spor liselerinin "Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi" adı altında birleştirilmesi ve uygulamaya da 2009-2010 eğitim - öğretim yılından itibaren 9'uncu sınıftan başlamak üzere geçilmesi onaylanmıştır.

Güzel sanatlar ve spor liseleri, Anadolu lisesi statüsünde olup güzel sanatlar ve spor eğitimi alanında yatılı, gündüzlü ve karma olarak ortaokul veya imam-hatip ortaokulu üzerine 4 yıl eğitim ve öğretim yapılan okullardır. Bu okullar, öncelikle güzel sanatlar ve sporla ilgili yükseköğretim kurumlarının bulunduğu yerlerde açılır. (Resmi Gazete, 2009, Sayı: 27260). Okulun amacı, öğrencilerin Türk Milli Eğitiminin genel ve özel amaçları yanı sıra güzel sanatlar ve spor alanlarında;

- a) İlgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda güzel sanatlar ve spor eğitimi ile ilgili temel bilgi ve beceriler kazanmalarına yönelik eğitim-öğretim görmelerini ve alanlarında başarılı bireyler olarak yetişmelerini,
- b) Güzel sanatlar ve sporla ilgili yükseköğretim programlarına hazırlanmalarını,
- c) Türk sanat, kültür ve sporuna katkıda bulunan ve başarıyla temsil eden bireyler olarak yetişmelerini,
- ç) İş birliği içinde çalışma ve dayanışma alışkanlığı kazanarak takım ruhu ile hareket etmelerini,
- d) Alanlarıyla ilgili araştırma yaparak yorum ve uygulama yetkinliğine ulaşabilmelerini,
- e) Millî ve milletlerarası sanatsal ve sportif faaliyetleri takip ederek bilgi ve kültürlerini geliştirmelerini,
- f) Spor disiplini ve centilmenliği ile sanatçı duyarlığını benimseyen bireyler olarak yetişmelerini sağlamaktır (Resmî Gazete, 2009, Sayı: 27260).

2009 tarihli ve 27260 sayılı Resmî Gazete’ de yürürlüğe giren “Millî Eğitim Bakanlığı Güzel Sanatlar ve Spor Liseleri Yönetmeliği” 2013 tarihli 28758 sayılı Resmî Gazete ile yürürlüğe giren yeni “Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği” ile yürürlükten kaldırılır. Bu yayınlanan yeni yönetmelikle birlikte bütün ortaöğretim türlerindeki farklı yönetmelik yönergeleri yürürlükten kaldırılarak tek yönetmelik altında toplanır. Bu yönetmeliğin amaçları bölümünde, 7. madde: Güzel sanatlar liseleri, öğrencilere güzel sanatlarla ilgili temel bilgi ve beceriler kazandırmayı ve güzel sanatlar alanında nitelikli insan yetiştirilmesine kaynaklık etmeyi amaçlar ifadesi geçmektedir.

Ortaöğretime yerleştirmeye esas puan veya yetenek sınav puanıyla öğrenci alan ortaöğretim kurumlarında kontenjan belirlenmesinde ise 25. madde: b) Hazırlık sınıfı ve 9 uncu sınıflara her yıl alınacak öğrenci ve oluşturulacak şube sayısı, okulun fizikî imkân ve donanımı dikkate alınarak komisyon tarafından tutanakla tespit edilir. Fen liseleri, sosyal bilimler liseleri, spor liseleri, güzel sanatlar liseleri ile Anadolu sağlık meslek liselerinde bir şubeye alınacak öğrenci sayısı 30; diğer okullarda ise 34’tür. Sınıf tekrarına kalan öğrenciler bu sayıya dâhil edilmez. c) Fen, sosyal bilimler ve spor liselerinde hazırlık sınıfı ve 9 uncu sınıfa her yıl alınacak öğrenci sayısı 5 şubeyi, güzel sanatlar liselerinde ise her bir alana alınacak öğrenci sayısı 2’şer şubeyi geçemez. Şeklinde belirlenmiştir (Resmî Gazete, 2013, Sayı: 28758).Sanat eğitiminin, çağdaş eğitim normlarıyla verilebilmesi çok önemlidir ve bundan dolayı bu disiplinin yöntembilim açısından incelenmesine gereksinim vardır. Sanat eğitimcilerinin, yöneticiler ve diğer yetkililerle sağlıklı iletişim kurabilmeleri durumunda, sanat eğitimine ilişkin ekonomik-sosyal birçok sorunlarına çözüm bulabilecekleri söylenebilir.

Sonuç

Sanat eğitimi, güzel sanatların tüm alanlarını ve biçimlerini içine alan, okul içi ve okul dışı yaratıcı eğitimidir. Sanat eğitiminin amacı, yapılmış olanları yineleyen değil, yeni şeyler yapabilme yeterlilikleri olan insanları yetiştirmektir. Türkiye’de ilköğretim okulları, ülkenin eğitim seviyesi düşünüldüğünde nüfusun büyük bir çoğunluğunun beslendiği eğitim kurumlarıdır. Bu açıdan bakıldığında, halkın büyük bir kısmının estetik duyarlılık, sanat sevgisi, kendi yaşadığı bölgenin doğal ve tarihi güzelliklerini tanıyıp, sahip çıkma bilinci kazanması açısından sınıf öğretmenliği alanındaki sanat eğitimi dersleri, büyük bir önem taşımaktadır. 1940’larda Köy Enstitüleri ve devamında kurulan Öğretmen Okullarından mezun öğretmenlerin en az bir müzik aleti çalabildiği, resim yapabildiği, sanat tarihi, sinema, edebiyat gibi sanat alanlarında bilgi sahibi olduğu düşünülürse, günümüzdeki eğitim fakültelerinde bu konuda yeniden sorgulanması gereklidir.

Türkiye’de özellikle Üniversitelerin Güzel Sanatlar ve Eğitim Fakültelerinin sayısının artışı sevindirici bir gelişmedir. Ancak fakültelerin açılabilmesi için gerekli olan bina dışında; donanım ve yetişmiş sanat eğitimcilerinin de ihtiyacı karşılayabilecek nitelikte olması gerekmektedir. Bunun dışında Üniversitenin bulunduğu şehrin kültürel etkinlikleri destekleyecek müze, sergi salonu, tiyatro binası gibi mekânları sağlaması gerekmektedir. Eğitim Fakültelerinde güzel sanatlar eğitimi amaçlanırken, öğrencilerin kendi alanında kuramsal bilgilere sahip, atölye etkinliklerinde başarılı ve öğretmenlik mesleği ile ilgili donanıma sahip öğretmen adayları olarak yetişmeleri beklenmektedir. Günümüzde, öğretmen adaylarının kuramsal bilgi ve öğretmenlik mesleği ile ilgili derslerinde artış sağlanmış, ancak atölye derslerinin süre ve kredi olarak yetersizliği ya da dağınık bir programla uygulanması da diğer bir sorun olarak gündeme gelmiştir. Eğitimin her kademesinde yürütülecek çalışmalar, öğrencilerin yaratıcı düşünce güçlerini ortaya çıkaracak, onları kalıplara sokmayacak, özgürce kendilerini ifade edebilecekleri şekilde olmalıdır. Temel amaçları, çocuğu görmeye, aramaya, sormaya, denemeye, sonuçlandırmaya alıştırmak olan sanat eğitimi, eğitimin her kademesinde kesintiye uğramadan devam etmelidir.

Kaynaklar

- Acil, Ş. (2008). *Anadolu güzel sanatlar lisesi resim bölümü öğrencilerinin kavramsal sanatla ilgili görüşleri üzerine bir araştırma (Diyarbakır ili örneği)*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- AGSL Yönetmeliği. (1990). *T.C. Resmi Gazete*, 20642, 21 Eylül 1990.
- AGSL Yönetmeliği. (1993). *T.C. Resmi Gazete*, 21613, 20 Haziran 1993.
- AGSL Yönetmeliği. (2009). *T.C. Resmi Gazete*, 27260, 16 Haziran 2009.
- AKYÜZ, Y. 1997 *Türk Eğitim Tarihi (Başlangıçtan 1997'ye)*, İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları.
- Arisoy, A. 1994 *İlkokullarda Resim - İş Eğitimi ve Karşılaşılan Sorunlar*, Ankara: Gazi Üniversitesi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Aytaç, K. 1978 "Baltacıoğlu'nun 'Eğitim Sistemi'nin Ana Gelişimi", *Yeni Adam*, 921:4
- Buyurgan, S. (1997). *Türkiye'de Sanat Eğitimi İçerisinde Anadolu Güzel Sanatlar Liselerinin Önemi*, *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 233, 39-40.
- Etike, S. 1991 *Türk Sanat Eğitiminin Tarihsel Gelişim Süreci İçinde Ortaokul Resim Eğitimi ve Resim Öğretmeni Yetiştirme (1923-1950)*, Ankara: Gazi Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Kiliçkan, H. (Yapım, Yönetmen). *Anadolu güzel sanatlar lisesi kuruluş belgeseli*, http://istanbulagsl.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/34/12/270324/icerikler/anadolu-guzel-sanatlar-liseleri-kurulus-belgeselleri_1175476.html adresinden erişilmiştir.
- Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği. (2013). *T.C. Resmi Gazete*, 28758, 7 Eylül 2013.
- Özsoy, V. 1993 *Resim-İş Eğitimi ile İlgili Raporun Düşündürdükleri*, *Eğitim*, 4:58-70.
- Telli, H. 1990 "Türkiye'de Resim-iş Öğretimine Genel Bir Bakış", *Ortaöğretim Kurumlarında Resim-İş Öğretimi ve Sorunları*, Ankara: T.E.D. Yayınları.
- T.C. Milli Eğitim Gençlik Ve Spor Bakanlığı. (1990). *Tebliğler Dergisi*, 2323, 15 Ekim 1990
- Turani, A. 1992 *Dünya Sanat Tarihi*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yanki, K. (2003), *Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri Bünyesinde Bulunan Sanat Eğitmeni Danışma Ve Program Geliştirme Kurulunun Önemi Ve İşlerliği*, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Yazar Bilgileri

Öğr.Gör. Mustafa Lütfi Ciddi

Orcid: 0000-0001-6036-3186

Necmettin Erbakan Üniversitesi

Seydişehir Meslek Yüksekokulu

Seydişehir/KONYA

İrtibat yazar e-posta: lutficiddi@gmail.com
